Yaşa, benim Halkım!

Ana Sözü

ANA SÖZÜ 1988

www.anasozu.com

№ 21-22 (688-689) | 30 Kasım ay (noyabri) 2017 | Paası - 4 ley 00 bani

Canavar yortularını bakardılar, nicä büün Paskelleyi bakêrlar!

CANAVAR YORTULARI sayılardı en büük yortu gagauzların 3 en büük, en bakılan hem en maanalı milli yortuların ("*Canavar yortuları*", "*Hederlez*" hem "*Kasım*") arasında. Çünkü evelki gagauzlar Canavarı doorudan Allaa gibi büük sayarmışlar hem inanarmışlar, ani Canavar kendi kuvedinnän hem fikirinnän erlän insan arasında uygunnuu, düzgünnüü, insannarın raat yaşamasını koruyêr, yannış adımnardan hem sapmalardan koruyup, dooru yola koyêr. Onuştan gagauzlar inanêr, ani kırda yabanıylan buluştuynan insannarın uuru uyacek hem o günkü işleri islää gidecek.

Gagauzlara deyni Canavar yortuların en büük hem en maanalı olmasını gösterer o iş, ani o yortular diil bir günnük yortu, ama **6 gün bakılan bir yortu: 3 gün yaalıdan 3 gün da oruçtan** (laf Kolada orucu için, ani başlêêr Kasım ayın 28-dä). Canavar yortuları, Kasım ayın 25-dä çekedip, bu ayın 30-da da biterlär. Eskidän kimi insannar onnarı aftaylan bakarmışlar, zerä bu yortuları "*bakêrlar Canavarlara, hayvannarı yabanılardan korumaa deyni*".

Yortunın bukadar gün bakılması gösterer onu, ani evellär gagauzlar, hayvancı oldukları için, yaşamaları da, aaçlıktan ölmemeleri da ev hayvannarın saalıına baalıymış. Belliki, hayvannarın da en büük duşmanıymış canavarlar. Onuştan Canavarlara bukadar saygı gösterilirmiş hem büük maana verilirmiş. Ama gagauzlarda Canavar yortuların bakılması hem sayılması başka bir sebeplän da ilgili: **Gagauzların (Oguzların) peydalanmasını annadan legendaylan**. Te o legenda: "*Varmış bir halk. Pek akılıymış hem pek çalışkanmış. Hayvancılu da, zanaatları da becerärmiş. Kaavi bir halkmış. Komuşularınnan da barışta yaşarmış, kavga etmäzmiş. Ama gel-git vakıt, ansızdan gelmiş onun üstüna bir duşman ordusu. Büük bir cenk başlamış. Gecä-gündüz düüş gidärmiş. Oklar tolu gibi yaayarmış. Süngülär çivi gibi kırılarmış. Kılıçları etiştirämärmişlär bilemää. Alçaklarda kan gölleri pihtilenärmiş. Köşä-bucak ölü askerlän doluymuş. Yavaş-yavaş duşman ensemää başlamış. Hiç birini esir almaa istämemiş. Büünü-küçüünü kıymış. Salt bir çocuk kurtulmuş. O çocuu da, ayaklarını hem kollarını kesip, duşmannar bir ulu daa içinä atmışlar. Pek canabet duşmanmışlar onnar.*

Hep ozaman daa içindä, uluyup, gezärmiş bir dişi Canavar. O uluyarmış, zerä hep o duşmannar kıymışlar onun yavrularını. Gezä-gezä razgelmiş bu Canavar çocuun üstünä.

Sürüyer çocuu bir zapa, saklı erä. Başlêêr bakmaa onu kendi yavrusu gibi. Besleer hem büüder çocuu. *3-cü sayfa*

Kasım erinä Şarap yortusu hem Forumnar

Kasım ayında Gagauzlar bakardılar hem lääzım baksınnar bizim en BÜÜK milli yortularımızı – "Kasım"nan "Canavar yortuları"nı. Bu hem başka yortularımız için, GAGAUZLUK için, devletliimizi kurduk. Ama "Canavar yortuları" heptän unuduldu, "Kasım" yortusu da, Ay Dimitri gününä çekildi da Ay Dimitri günü gibi bakılêr. Taa da beter, "Canavar yortuları" hem "Kasım" erinä uydurulma bir yortu yarattılar – "Gagauz şarabaın yortusunu" – da onu ölä tantalalı, paralı hem cıngırdaklı kutlêêrlar, sansın binnärcä yıl o yortudan kaarä gagauzlarda başka bişey yokmuş! Ko o yortu da olsun, ama dooruluk hem aslısı o, ani "Gagauz şarabaın yortusu" erinä lääzım bakmaa "Canavar yortuları"nı hem "Kasım"ı da o verecek kolayını, köklerimizä dönüp hem köklerimizdän kopmayıp, ayakta kalmaa. Bölä sa – kayıbız! Yazık! *Forumnar için 4-cü sayfada, Şaraplar için 5-ci sayfada*

Türkiye kendi 94-cü yıldönümünü kutladı

1923-cü yılın Canavar ayın (oktäbri) 29-da Büük önderci Mustafa Kemal ATATÜRK kurdu Türkiye Respublikasını da şindi Türkiye Respublikasının kurulma günün 94-cü yıldönümü kutladı. Bununnan ilgili Canavar ayın 27-dä Moldova Türkiye Büükelçisi sayın Hulusi KILIÇ hem Canabisinin eşi Günay KILIÇ hanum-efendi birliktä Kişinevda bir reçepţiya verdilär.

Reçepţiyada pay aldılar Moldova Prezidentı İgor DODON, Moldova Parlament başı Adrian KANDU, Moldova Pravitelstvonun ministruları, Gagauziya Başkanı, Moldova Parlamentın hem GHT deputatları, Moldovadan başka devlet hem politika adamnarı, diplomatlar hem Halklararası misiyaların temsilcileri, işadamnarı, kultura hem cümne insannarı.

Reçepţiyanın başladı Moldovanın hem Türkiyenin Gimnalarınnan, angılarını çaldılar Kongaz Süleyman DEMİREL liţeyin üürencileri.

Reçepţiyaya katılan musaafirlerä, kendi sözlerinnän danıştılar Moldova Türkiye Büükelçisi Hulusi KILIÇ hem Moldova Prezidentı İgor DODON, angıları annattılar Türkiye-Moldova arasında dostluk ilişkilerini.

Sora da, Türkiye Büükelçisi Hulusi KILIÇ hem Günay KILIÇ, Türkiyenin Moldovada eski Büükelçisi Mümin ALANAT, Moldova Prezidentı İgor DODON, Gagauziya Başkanı İrina VLAH hem Azerbaycanı Moldova Büükelçisi Gudsi Dursun oglu OSMANOV kılıçlan kestilär yortunun tortunu, angısınnan sora musaafirleri ikram ettilär.

Reçepţiyanın kultura programasında reçepţiyaya gelän insannarı şennedirdi Moldovanın anılmış artisti Konstantin MOSKOVİÇ.

Kara bela: Çadırda avariyada yaralanan 4-cü kişi öldü

Canavar ayın 28-dä, gecä saat 01:10-da, Çadır kasabasının Valä Perjey küüyün tarafına gidän yolda büük bir avariya oldu: iki maşina baş-başa uruldular da bu urulmaktan erindä 3 kişi can verdi: İgor GOLİŞ (19 yaşında), Artöm PAVLOV (20 yaşında) hem Födor KOJOKAR (21 yaşında). Dördüncü yaralı İvan VORNİKOV aar durumda Kişinev bolnițasına götürüldü, ama o da Kasımın 5-dä raametli oldu. Hepsi cannarımı kaybedennär "Jiguli" maşinasında bulunardılar.

Avariyanın sebepi oldu o, ani bu cocukların maşınasına, kuralları ezip, karşı çıktı başka bir maşina, angısının şöförü Vadim DEREVENKO, may zararsız, avariyadan kurtuldu.

Bu avariyaylan ilgili Çadır kasabasında iki kerä yas günü tutuldu: Canavar ayın 30-da, açan topraa verdilär bu avariyanın ilk üç ölüsü hem hem Kasım ayın 8-dä, açan gömüldü dördüncü ölü. **Topracıkları ilin olsun!**

Bu arada haber geldi, ani avariyada kabaatlı sayılan kişi, ikinci maşinanın şöförü, Vadim DEREVENKO, ev arestına alındı. Bununnan kayl olmayan çadırlılar Kasımın 11-dä protest mitingına toplandılar.

Kasımın 11-dä Çadır kasabasının baş meydanında protest mitingına çıktılar o insannar, kim savaşêr arka olmaa o zavalı 4 ayleyä, ani Canavar ayın 28-dä Çadır kasabasının Valä Perjey küüyün tarafına gidän yolda olan avariyada kendi oollarını İgor GOLİŞi, Artöm PAVLOVu, Födor KOJOKARı hem İvan VORNİKOVu kaybettilär.

Mitingta nasaat edän insannar, rameetlilerin anaları-bobaları, Çadır kasabası hem rayonu öndercileri hem başkaları, bir aazlan söledilär, ani kayıl olmêêrlar onunnan, ki avariyada kabaatlı sayılan şöför Vadim DEREVENKO ev arestında bulunêr.

Mitingçılar urguladılar, ani bu iş diil dooru hem ani onnar sayêrlar, ani sud organnarı hem prokuratura bu kara belanın kabaatlısına gözünü yumêr.

Bitkidä mitingçılar kablettilär bu rezolüţiyayı:

1. Осудить решение, принятое Апелляционной палатой Кахул и выразить категорическое несогласие с переводом обвиняемого Деревекно под домашний арест.

2. Обратиться в Генеральную прокуратуру и в Высший совет магистратуры Республики Молдова с просьбой дать правовую оценку решению Апелляционной палаты Кахул, учитывая тяжкие последствия происшествия.

3. Обратиться в правоохранительные органы Тараклийского района, ведущие расследование по делу ДТП 28 октября 2017 г. с требованием проведения объективного расследования, согласно закону, а также с требованием о предоставлении подробной информации о ходе рассмотрения и расследования данного дела.

PATRETTLERDÄ: *(soldan)* **raametlilär İgor GOLİŞ, Artöm PAVLOV, Födor KOJOKAR.**

Not. Mitingtan sora çadırlılar, prokuraturaya hem suda bir danışmanın altında, başladılar imza toplamaa, ani avariyada kabaatlı sayılan şöför Vadim DEREVENKOyu öncedän kapana kapamaa. Şindilik bu Danışmanın altında bindän zeedä insan yazı koydu.

James D. PETTIT gagauzları Kasımnan gagauzça kutladı

Moldova Respublikasında ABD (Amerika Birleşik Devletleri) Büükelçisi James D. PETTIT, kendisinin video danışmasında gagauzları Kasım yortusunnan gagauzça kutladı.

Video Moldova Respublikasında ABD Büükelçiliin saytında hem www.youtube.com saytında erleştirili: https://www.youtube.com/watch?time_continue=4&v=Drqc_Yb2_MU.

GHT Başı yardımcısını Natalya ŞOŞEVAyı çorbacılıından çıkardılar

Kasımın 10-da Gagauziya Halk Topluşu sıradakı toplantısına toplanıp, başka soruşların arasında, GHT Başın birinci yardımcısını Natalya ŞOŞEVAyı çorbacılıktan çıkardı.

Bu soruşu oylamaya koydu GHT Başı Vladimir KISSA, temelä alarak GHTnın 13 deputatın (Sergey ÇERNEV, Nikolay RAYA, Stepan SARİOGLU, İvan ARNAUT, Aleksandr TARNAVSKİY, Vitaliy DRAGOY, Nikolay ORMANCI, Vitaliy ÇEBANU, Ruslan GARBALI, Grigoriy KADIN, Mihail MANOLOV, Vladimir KISSA, Nikolay UZUN) danışmasını.

Toplantıda bulunan 32 deputattan 19-zu oylarını verdilär, ani Natalya ŞOŞEVAyı çorbacılıktan çıkarmaa. Olyamaya açıktan karşı çıktılar hem onda pay almadılar GHT deputatları Georgiy LEYÇU, Nikolay İVANÇUK, Grigoriy UZUN, Grigoriy DÜLGER, Aleksandr SUHODOLSKİY hem Dimitriy ÇEBANOV.

Alınan kararı ilktän, maamilä surat, «Об оптимизации расходов на содержание заместителей Председателя Народного Собрания Гагаузии и постоянных комиссий» kararın örtüsü altına çektilär. Ama sora GHT Başı Vladimir KISSA açıkladı, ani haliz sebep «В связи с невыполнением функциональных обязанностей».

Kendisi Natalya ŞOŞEVA saburlu kabletti bu kararı, deyeräk: «Я не держусь за эту должность. И буду, благодарна за любое решение».

TİKA burada proekttan zeedä iş yaptı

(TİKA başardı Çadırda Stratan deresinin paklamasını hem tertiplemesini)

2016-cı yılın Kirez ayın 13-14 gecesi bakırdan dökülän yaamurlar hem fırtına Gagauziyanın Çadır kasabasına büük belalar getirdi. Ozaman su hem batak sellerindän insannarın evlerinä hem kasabanın yollarına büük zararlar oldu. Bu zararların çoyunun sebepi da Çadırdakı Stratan deresi oldu.

Zararların sonuçlarını yok etmää deyni, ozaman Türkiye Respublikası büük yardımnara girdi. İlkin 15 kvartiralık bir ev tertipledi hem kvartiralardan anaktarları 15 zarar görän ayleyä verdi. Hep ozaman, TİKA yolunnan, Çadırdakı Stratan deresinin paklamasını hem tertiplemesini yapmaa başladı.

Çadırın primarı Anatoliy TOPAL açıkladı, ani "Stratan deresinin paklaması hem tertiplemesi başarıldı. TİKA burada proekttan zeedä iş yaptı. Derenin paklamasından kaarä, TİKA yardımcı oldu 6 köprüyü düzmää: 3 – yolcular için, 3 – maşinalar için".

KVNın ½ finallarından yukarı çıkamadılar

Gagauziyadan KVN komandaları ("Las-Kongaz" (Kongaz Todur ZANET teoretik liţeyi) hem "Yujnıy temperament" (Komrat) Moldovanın regional KVN Ligasının 2017-ci yılı sezonun sadä ½ finalınadan çıkabildilär.

İlkinkisi ½ finalda geçämedi "Vozrast esty" (Kişinev) hem "Malenykaya strana" (Tiraspol) KVN komandalarını, ikincisi da – "Logiki.NET" (Tiraspol) hem "Bordo" (Odesa) komandalarını.

Canavar yortularını bakardılar, nicä büün Paskelleyi bakêrlar!

Sonu. Çeketmesi 1-ci sayfada.

Geçer yıllar. Çocuk büüyer. Başlêêr o Yabanının yardımınnan daa kenarına çıkmaa, dolayları siiretmää. İnsannarı gördüünän, Canavar çekärmiş olanı daa içinä. Ama bir günü, Yabanı ava çıktıı zaman, olan, tukurlana-tukurlana, daa kenarına yalnız çıkêr. Görerlär onu duşmannar. Da, bir ok atıp, öldürerlär onu.

Yabanı, avdan döndüünän başlêêr aaramaa olanı. Bulêr onu ölü. Kahırdan çekeder ulumaa. Bu ulumaktan duşmannar titremää başlêêr. Korkudan kaçêrlar bu topraklardan. Geçer bir parça vakıt da duudurêr Canavar oniki uşak: on-bir çocuk bir da kızçaaz. Büüdüynän, çıkêrlar onnar daadan kırlara. Kurêrlar bir senselä, da koyêrlar ona ad – OGUZ. Kendi bayraklarına da Canavar kafasını altın şiritlän dikmişlär" .

Bekim bu legenda beterinä da Canavar yortularında diil lääzım kullanmaa ***kesän, delän, deşän, yaran, saplayan*** (makaz, buçak, nacak, diiren, tırpan h.b.) gibi tertipleri. Ama, binnärlän yıl geçtiktän sora, açan Canavar yortusunun aslı sebepi unudulmuş, bu yortuyu hayvancılık adetlerinä iliştirmişlär.

Canavar yortuları ***hatalı*** sayılêr, onuştan onnarda kimi maasuz işlär yapılmêêr. Karı işlerindä ne yapaa işlener, ne yorgan doldurulêr, ne düzendä dokunêr, ne ruba dikiler. Bıçak kullanmamaa deyni ekmekleri hem başka kesilecek imekleri ilerdän kesärmişlär. Ev makazlarını hem koyun kırkmaa makazlarını baalardılar iplän yada tasmaylan – "***yabanıların aazları gerilmesin (***açılmasın***) deyni***".

Bundan kaarä karılar o günnerdä sobanın aazını suvarmışlar – "***canavarın gözlerini hem aazını suvamaa deyni***". Ozaman turşu da kurulmêêr, "***zerä laanalar da, turşular da uzanaceklar nicä liga hem kokmaa başlayaceklar***".

Adamnar aul işlerini yapmêêrlar: odun yarmêêrlar, yonmêêrlar, bıçakları hem başka avadınnıkları bilämeerlär hem düümeerlär.

Canavar yortularında bişey yapılmaardı – "***onu bakardılar, nicä büün Paskelleyi bakêrlar!***"

Canavar yortuları bakılêr insannara da zarar olmasın deyni: taa çok adam kulluuna, sora da karı kulluuna bakılêr, zerä evellär evin dirää adammış, bütün kır işleri, hayvancılık, aylä ükleri adamnarın omuzlarındaymış. Adamnarlan bişey olarsaydı – aylä batarmış. Onuştan karı kulluu için Canavar yortularında sade bir-iki gün karı işi yapılmarmış, ama adam kulluu için bir aftaya kadar karı işi yapılmarmış: ruba dikilmäärmiş, kuşak hem sargı dokunmaarmış. Kimi aylelerdä bu karı ilerinä zapalar aftaylan sürtärmiş.

Gagauzlar inanêrlar, ani bu yortularda yapılan rubalara giimni insanın üstünä, mutlaka, yabanı abanacek. O abanmaktan kurtulmak için insan lääzım soyunsun, da rubaları canavara atsın. Ozaman, canavar rubaları paralayıncak, insan etiştirecek, kaçıp, kurtulmaa. Hep bölä lääzım yapmaa yorgançiylän da, herliim onu da Canavar yortularında doldurdusalar.

İnanılêr, ani herliim Canavar yortuları bakılmadısalar hem o günnerdä karılar hem adamnar iş yaptısalar, ozaman, kıra sürmää çıktıynan, yabanılar beygirlerin şkembelerini deşeceklär hem, kırdan küü içinä gelip, bulaceklar o evi, neredä Canavar yortuları bakılmadı, da paralayaceklar küçük hem da büük baş hayvannarı. Taa inanılêr, ani Canavar yortularında adamnar ev işlerini yaptısalar, yada örtüyü düzdüsalar, "yabanı gelecek, ta örtünün sazlarını yolacek" yada yapılan işi paralayacek: "*Onuştan Canavar yortularında bişey yapılmêêr – oturacan iicän, yatacan dinnenecän, gicän lafa duracan. O vakıt öläymiş!*"

Evel gagauzlarda canavara "kurt" deyärdilär. Bu lafın "canavar" lafından taa aar hem korkucu maanası var. Şindi bu laf sade betvalarda ("Kurtlar kafanı işin!", "Kurtlar isin seni!") kaldı. Sayılêr, ani bundan betva taa aar hem çarpıcı tutulêr. Eminnerdä sa ("Canavar ursun!") kullanılêr taa yımışak laf – "canavar".

Gagauzların Canavara okadar büük saygıları varmış hem ondan okadar korkarmışlar, ani üzlärcä yıl "kurt" lafını seslän kullanmaa korkarmışlar – "canavar işitmesin hem gelmesin deyni". Hep bu sebeplän, canavar için laf gidärkana, insannar, taa sık karılar, fisirdemeyä geçärmişlär. Yıllarlan "kurt" lafı zapa altına alınmış. Onuştan bu lafın erinä başlamışlar kullanmaa "canavar", "yabanı", "boz bey", "boz kumi", "aaz kitlenecää" gibi lafları.

Lääzım urgulamaa, ani gagauzlarda "Canavar yortuların" bakılması, Canavara bukadar saygı gösterilmesi, gagauz Milli Bayraanda Canavar kafasının olması hem Gagauzların (Oguzların) peydalanmasınnan ilgili hem Canavara baalı legandanın var olması, gösterer onu, ani onnar gagauzların HALİZ MİLLİ ADETLERİ. Onnar diil "Balkan-Tuna bölgesinin hem bütün Balkan adeti" , nicä yannış sayêrlar kimi aaraştırmacılar, bununnan koparıp gagauzları onnarın HALİZ KÖKLERİNDÄN – kardaş türk dünnäsı halkların yortularından, adetlerindän hem sıralarından.

Akademik Todur ZANET

Mila KURUDİMOVA — Annatma

Canavar ay

– Halizdän mi isteersin annadayım sana bu masalı?

– Halizdän, mali!

– Sän korkmayacan mı sora?

– Korkmaktan taa da pek meraklı olêr.

Çocucak biraz eşindi patta, beklärkän, nezaman malisi çekedecek annatmaa. Masa üstündä yavaşıcık yanardı gaz lampasının ateşi.

– Hem bän beenerim, açan sündürerlär şafkları – hepsi olêr ölä büülü-masallı!

– Karannıkta insan görer taa çok, nekadar gündüz. Nesoy yaratmayı sana annadayım? – sordu malisi, kaldırdıp lampanın küçülmüş fitilini.

– Te onun için...

– Kimin için? – şaşarak, sordu malisi.

– Bän korkêrım onun adını sölemää – çaarmayım onu benim kafama! – fısırdadı çocucak da ekledi – Yabanı için.

– Yabanı mı osa canavar için mi? – seslän sordu malisi ölä, ani lampanın ateşi çeketti titremää.

Unukası sindi da saklandı yastıklar arasında malisinin patında. Bu iş malinin gözünä ilişti da onun gözleri gülümsedi. Erleşip, o çeketti annatmasını.

...Yaşarmış bir varlıklı adam. Onun soy adını kimsey tutmêr aklında. O vakıtlarda sokak yada maalä adları vardı da o adlar geçärdilär soy boylarından soy boylarına. Maaledä bu adama Sançu deyärdilär. Beki, Sançu – onun adıymış, kim şindi söyleyecek? Varmış onda oniki koyun hem bir inek: haklı varlık o vakıtlarda.

– Nesoy vakıtlarda, ma mali?

– Nezaman bän taa küçüktüm, aaçlar da – büüktülär.

Unukası şaşıp, baktı maliyä: o bilärdi herbir buruşukluu onun gözäl suratında.

– Sän dä küçüktün mü?

Bu bir candan açık soruştu – nekadar açıktı, okadar da acıdandı.

– Elbetki! Kär nicä sän – kaçardım sokaklarda, da korkardım korkunç masallardan. Ama taa da çok beenärdim korkutmaa senin gibi sulu boboçları.

Uşak ölä bir surat astı, sansın şindi aalayacek, ama malisi yalpak suvazladı onun, alma gibi, yanakları da ilerletti lafını.

Sançunun aylesi zenginmiş hem kısmetliymiş, ama bir gün onun evinä kahır uuramış. Onun gözäl, kıvrak boulu karısı ansızdan hastalanmış da üç gündä ölmüş. Biricik kızını, Mariyayı, Sançu tezdä evermiş bir zengin adama uzak hem yabancı erlerdän. Üç yıl geçti, nicä o görmedi sevgili kızını. Doorudan, Sançu pek diişti: yalnız yaşardı, may kimseylän lafetmärdi. Ama kendi işini bilärdi: hepsini kırnak hem esaplı yapardı.

O vakıtlarda kışlar suuktu: ayaz kaaviydi, taa kasım ayından derin kaar vardı. Her sabaa Sançu saat beştä kalkardı, inää saayardı, koyunnara verärdi.

Bir ayazlı sabaada girer Sançu koyun damına da görer, ani bir koyun kaybelmiş, sade kırmızı kannı iz kalmış taa tokattan çukuradan. Sançunun saçları dikinä kalkmış, ama yalnız o çukura korkmuş gitmää. "Aman, Allahım, ver bana sabur da dayanıım!" – yalvardı o Allaha.

Ozaman Sançu bişey kimseyä sölämedi. Ertesi günü – taa bir koyun kaybelmiş. Bölä o taa üç koyunu kaybetti. Beşinci gün dayanamadı Sançu da gitti komuşuna, Bozbeyä (maaledä onnara ölä därdilär).

– Bey, komuşu, nelär başıma geldi! Kimsä benim koyunnarımı taşıyêr, – oturup sakat sokak skemnädа, ofladı Sançu.

Burada öbür komuşu, ani geçärdi o zaman onnarın yanından da bir maalä heberini dä kaçırmazdı, katıldı:

– Yabanı mı otlamış koyunnarını?

Üfkelendi Sançu, kalktı gitmää, ama Bozbey onu durguttu.

– Ko biraz sular durulsun! Nereyä gidecän koyunnarı aaramaa? Çukura osa daaya mı? O – yabanın yuvasına gitmää kemik aaramaa. Sän tellän damın tokadını baala, da üzä çıkacek, kim koyunnarını taşıyêr.

Öbür günä bakêr – taa bir koyun yok, sade boz yapaa ünneri teldä kalmış. Kahırlandı Sançu, onu bütün küü güler. Gitti o evä, fufaykayı giidi, aldı tüfeyni da çayıra çıktı. Onun karşına komuşusu Bozbey geler: balaban, kaavi, salt birkaç ilk biyaz kıl peydalanmış saçlarında.

– Sän nereyä toplandın, komuşu? Yabanın yuvasına mı?

Sançu bişey demedi. Lüzgär uluyardı aaç canavar gibi. Zar-zor inandırdı Bozbey Sançuyu, ani yalnız gitmää daaya akıllı iş diildir.

Sançu gitti evä, ama uyku ona gelmäzdi. Birazdana uyukladı da göründü ona raametli karısı: sanki durêr o biyaz çemberlän da pençereyä urêr: "tuk-tuk", "tuk-tuk". Uyku semesi Sançu annadı, ani kimsä urêr kapuya. Hepsi karıştı onun kafasında – uyku mu osa haliz kimsä onu çaarêr mı? O hızlı atladı pattan da hızlandı tüfeenä, ani asılıydı kapunun yanında...

Çocucak kıynaş baktı kapuya dooru, sora – maliyä: o raatça örärdi iki-renkli çorabı, incä-incä dizip sıralarını. O hiç esapalmadı unukasının korkak bakışını da ilerledärdi masalı. "Yada bu halizdän mi olmuş?" – kendi kendinä şaştı çocucak.

... – Sançu eniştä, aç kapuyu! Bu Todi, Vasili kayınçunun oolu.

Todi hızlı içeri girdi – bim-biyaz suratı, sansın ölüyü görmüş. Elleri titirer. Annatmış o, ani evin dolayında bütün gecä yabanılar gezinärmışlär, uluyarmışlar da hepsi komuşuları brakmazmışlar raata. Çirkin iş! Sade sabaa karşı bu ulumak yavaşamış da yabanılar gitmişlär. Açan çıkmış insan sokaa – görmüşlär, ani birkaç tokatta kannı iz varmış.

Bu kerä insana hem hayvannara onnar diimedilär da büük zarar yapmadılar.

– Ne kabaatımız var? – yavaşıcık sordu Todi. – Sölärdi Angeli babu – işlämeyin "Canavar yortularında"! Kim ne dikärsä osa dokuyarsa, yada bıçaa bilärsä – canavar kanı isteyecek! Aman, nelär başımıza geldi!

– Da, bän da aklıma getirerim – anam annadardı, – düşünceli ekledi Sançu. – Ama o – hepsi babunun masalları! Bän onnara inanmêêrım!

Todi kalktı da sert baktı eniştesinä:

– Hepsi küüdä söleerlär, ani sade siz kabaatlıysınız! Sizdän hepsi belalar çeketti. Sizi ölüm aarêêr: karınızı gömdünüz, sora da kızınızı verdiniz bir yabancıya. Beki o da artık mezarlıkta leläkaların altında şansora!

Todinin gözleri yaşlan doluydu, sesi kesindi. Sançu geeri bişey demedi, baarmadı – zerä onun canının bir saklı köşesindä bu korkunç fikirlär çoktan er aldıydı: o düşünärdi, saa mı onun kızçaazı, kısmetli mi? O bilmäzdi, nereyä o düştü yabancı erlerdä, yabancı ellerdä.

Ansızdan işidildi kiminsä adımnarı kapu önündä. Bir dä içeri girdi Sançunun kayunçusu Vasili:

– Sän nereyi kaybeldin? – seläm vermedään, sordu o Todiyä. – Kalktım, baktım: can-cun yok! – dadandı o çocaa, koyunnara dadanmış yabanı gibi.

– Sän kudurma evimdä! – savaştı ona karşı çıkmaa Sançu.

– Bän seninnän lafetmeerim, bän alêrım çocuumu da giderim, – doorudarak biyaz sakalını, cuvap etti Todinin bobası da çıktı içerdän.

Sonu 6-cı sayfada

“Gagauziya (Gagauz Yeri) Ordenı” Ender ARATa verildi

Kasım ayın 23-dä Türkiye Respublikasının Moldovada diplomatiya misiyasının ilk Başkonsolosu Ender ARAT özel bir vizitlan Gagauziyada bulundı, neredä Canabisinä “Gagauziya (Gagauz Yeri) Ordenı” baaşlandı.

Vizit zamanında Ender ARAT uuradı Gagauziya Başkanatına, Komrat Devlet Universitetına, GRTya, buluştu Gagauziyayının büünkü öndercilerinnän hem Gagauziyayı kurannarın kimi veterannarlan.

Ender ARAT, Türkiyenin Kişinev Başkonsolosu olarak, XX-ci üzyılın 90-cı yıllarında pay aldı Gagauziya (Gagauz Yeri) avtonomiyasının kurulma proţeslerindä. Bu uurda çalışmaları için hem Gagauziya (Gagauz Yeri) cümne-ekonomika ilerlemesindä katkıları için, Gagauziya Başkanı baaşladı Ender ARATa “Gagauziya (Gagauz Yeri) Ordenı”nı.

Türkiye Moldova Büükelçiliindä bilim konferenţiyası oldu

Kasım ayın 24-dä Türkiyenin Moldova Büükelçiliindä oldu “*Diplomatiya ilişkilerin kuruluşun 25. yılında Türkiye-Moldova hem Gagauz Türkleri*” bilim konferenţiyası, angısında pay aldılar Türkiyedän hem Moldovadan Büükelçilär hem bilim insannarı.

Konferenţiyanın ilk dokladını tuttu Moldova Türkiye Büükelçisi sayın Hulusi KILIÇ, angısı annattı iki devletin arasında son yılda ilişkilerin genişlemesini hem bu uurda yapılacek işleri. Canabisi urguladı, ani ileriyä Moldovaya ofiţial vizitlan gelecek Türkiye Respublikasının Prezidentı Recep Tayyip ERDOĞAN, angısı vizit çerçevesindä Gagauziyaya da uurayacek. Bu vizittan sora Türkiye-Moldova arasında ilişkileri ilerlemesi hem taa da hızlanması beklener.

Moldova-Türkiye arasında ilişkilär için annattı 2005-2009 yıllarında Moldova Respublikasının Türkiyedä Büükelçisi Mihay BARBULAT.

Osmannı arhivlarında çalışması hem orada bulunan dokementlär için söledi Dr. Olga RADOVA.

Gagauzların hem Türkiye türklerin dilindä yakınnıklar için açıklamalar yaptı İstanbuldan jurnalist Şamil KUCUR.

Moldovada Türkiye diplomatiya misiyasının, Başkonsulosluun, açılışı için hem onun ilk yıllarda çalışması için annattı Türkiye Respublikasının Moldovada diplomatiya misiyasının ilk Başkonsolosu Ender ARAT.

Bilgileri hem açıklamakları seslemää deyni Konferenţiyaya katıldılar Kişinevdan hem Komrattan insannar, Universitetlardan istoriya fakultetın studentları, yazıcılar hem jurnalistlar.

Gagauziyada investiţiya forumu geçti, Halk Topluşun Başına Vladimir KISSAya söz verilmedi

Kasımın (noyabri) 4-dä, Komrat Devlet Universitetın binasında geçti III-cü Halklararası “Invest GAGAUZİYA-2017” investiţiya forumu. Foruma çaarıldılar hem ona katıldılar yaklaşık 10 (bıldır 20-ya yakın) devlettän delegaţiyalar hem işadamnarı: Türkiyedän, Rusiyadan, Ukraynadan, Belorusiyadan, Latviyadan hem başka erlerdän.

III-cü Halklararası “Invest GAGAUZİYA-2017” investiţiya forumuda katılannara okundu Moldova Prezidentın İgor DODONun kutlama sözü.

Forumun plenar oturuşunda söz tuttular Gagauziya Başkanı İrina VLAH, Moldovanın ekonomika ministrusu Oktavän KALMIK, Türkiye Kişinev Büükelçisi Hulusi KILIÇ, Evropa Birliin Moldovada Büükelçisi Peter MİHALKO hem başkaları.

Kendi sözündä Gagauziya Başkanı urguladı, ani bitki vakıtlar, SARD (küçük hem orta biznesa yardım) programasına görä, Gagauziyaya çok para geler Evropa Birliindän. Gagauziya unutmêêr Türkiyeylän hem Rusiya Federaţiyasınnan da işbirlii ilişkieri kurmaa.

Forumun plenar oturuşundan sora işbirlii hem iş neetleri için protokollar imzalandı. Onnarın arasında: Türkiye Respublikasının Edirne vaaliliynnän (guberniyası), Latviya Respublikasının Kurzem rayonunnan, Belorusiya Respublikasının Bobruysk kasabasınnan Komrat kasabası hem da Bıhovsk rayonunnan Çadır rayonu aralarında.

III-cü Halklararası “Invest GAGAUZİYA-2017” investiţiya forumu ilerledi sekţiyalarda çalışmalarlan.

Forumda, Evropa Birliin «Мэры за экономический рост» programasında pay almaları için, Evropa Birliin Moldovada Büükelçisi Peter MİHALKO verdi Sertifikatları Avdarma, Kıpçak hem Komrat primarlarına.

Not. “Invest GAGAUZİYA-2017” investiţiya forumu pek gözäl geçti, saymayarak onu, ani, kıskançlıktan mı osa başka iş beterinä mi, foruma katılannarı selemnemää deyni, neçin sa, söz verilmedi Gagauziyanın Halk Topluşu Başına Vladimir KISSAya.

“Gagauz şarabın yortusu” uşaklarlan bilä

Kasımın 5-dä, Gagauziyanın başkasabasında, 10-cu kerä geçti “Gagauz şarabın yortusu”. Yortu pek şen, tantalalı hem pek çok uşakların katılmasınnan başladı. Bu yıl yortunun kutlaması tersinä çevirildi – ştenayı meydanın üülen tarafına kurdular, verip kolayını bütün meydanı hem aradakı paneer sokaanı “Gagauz şarabın yortusu” için kullanmaa.

Yortu açıldı meydandan ştena yanınadan Gagauziya Başkanı İrina VLAH, Gagauziya Halk Topluşu Başı Vladimir KISSA, Türkiye Kişinev Büükelçisi Hulusi KILIÇ, Kişinev ofisin koordinatoru Selda ÖZDENOĞLU, Kişinevdan musaafirlär, Moldovada BMT ilerlemäk programaların (PROON) koordinatoru Dafina GERÇEVA, III-cü Halklararası “Invest GAGAUZİYA-2017” investiţiya foruma katılannarın hem başka musaafirlerin örüyüşünnän.

Ev saabileri hem musaafirlär erlerinä erleşincä, onnarı gagauz oyununnan karşladı “Düz ava” ansambilisinin oyuncuları. Sora da Moldova Prezidentın orkestrası, “Gagauz şarabın yortusu”nu açarak, meydanda kendi ustalıını hem becerikliini gösterdi. Nedän sora da Gagauziyanın yaratmak kollektivlarından üzlärçä uşak “Sana Gagauziya” flash mob (*angliycadan*: birdän kalabalık) yaptı.

Bu artistika gösterilerindän sora “Gagauz şarabın yortusu”nda bulunannara ştenadan danıştılar Gagauziya Başkanı hem Gagauziya Halk Topluşu Başı, Türkiye Kişinev Büükelçisi, “Invest GAGAUZİYA-2017” investiţiya forumun kimi katılannarı hem başkaları.

Hep ştenadan insannara okundu Moldova Prezidentın İgor DODONun kutlama sözü.

“Gagauz şarabın yortusu”nun ofiţial açılışı başarıldı meydanda büük hem ortak bir “Kol-kola” horusunnan.

Nedän sora musaafirlär konak oldular burada kurulan küülerin hem kasabaların, Gagauziya Başkanının hem Halk Topluşu Başın aullarına, nerdä dattılar gagauz şaraplarını hem imeklerini.

Yortunun bitkisindä çeşitli nominaţiyalarda en islää şarap için hem şarapçılara baaşışlar hem ödüllär verildi.

Yortu vakıdında meydana yannaşık parkta çeşitli uurda ustalar sergilerini kurdular hem mallarını sattılar. Anılmış gagauz artistleri da kendi türkülerinnän bütün gün insannarı şennendirdilär.

Bolgradta da VII-ci şarap festival geçti

Kasımın 11-12 günnerindä Ukrayna Respublikasının Bolgrad kasabasında geçti “Bolgrad Wine Fest 2017” festival, angısı yıl-yıldan geçer taa islää, taa geniş, taa uygun insannara deyni.

Bölä bir yortu mutlak lääzım, neçin ki bu günä kadar çorbacılar savaşêrlar işleri tamannamaa: koyunnar çobannardan evä gelerlär, şaraplar kaynêêrlar, ev kuşları büük, turşular koyulêr. Ama becerän işleemää, becerer şennenmää dä! Bu olayları denedik festivalin iki günündä. Herbiri buldu kendinä deyni dinnenmek eri, dostalrını da ikram etti. Bukadar çok türlü kaurmaa, kıırma hem piinir vardı nicä salt bu festivaldä görmää, datmaa hem satın da almaa.

El zanaatçıları da geeri kalmadılar. Ukraynanın herbir tarafından ustalar gelmiştilär hem yaşamakta lääzımnı yaratmaklarını getirmiştilär.

”Saa olun!” – deeriz herbirinä, kim pay aldı festivalda hem hazırladı onu: Sergey Vasilyeviç MOİSEENKO, festivalin tertip toplumun başı, ani herbir adımı esaba alêr, deyni festival geçsin üüsek uurda, kimsey baaşışsız kalmasın, unudulmasın, gücenmesin.

Odesa bölgesinin Gagauz kultura hem Bulgar kultura merkezleri da bu festivaldä pay aldılar. Onnarın zaametçileri gözäl bir odada gösterdilär halkların evelki varlıını: kilimneri, dokuma adet peşkirlerini, renkli ipliklan dikili tabloları, yaşamaktan patretleri.

Elbetki sofralar da doluydular türlü datlı imeklärlän, angıların arasında vardı sarma, kıırma, kaurma, kabaklı, gözlemä, kurban bulguru, turşu, eni şarap. Musaafirleri ikram ettik, kendimiz dä dattık. Yortuyu duyduk pek islää.

Gagauz-bulgar evimizi düzdük Anton KİSEnin, Ukraynanın Üüsek sovedin deputatın hem Yuriy DİMÇOGLU, Odesa bölgesinin Başı yardımcısının yardımlarınnan. Bu adamnar bir zaman unutmêêrlar kendi köklerini. Kendi çalışmalarınnan onnar hatır güderlär dedelerimizä. Allaa versin hepsimizä saalık, kuvet hem varlık da taa çok yıl sıradan izmet edelim haklarımıza.

Olga KULAKSIZ,
Gagauz kultura merkezin başı

Sonu. Çeketmesi 2-ci sayfada

Todi kalktı da hızlı çıktı dışarı bobasının ardına. Sançu etiştirmedi aazını da açmaa – onnar şansora gittiydilär. Vasili, onun raametli karısının büük kardaşı, hiç azetmäärdi Sançudan. Ama nezamandan beeri Sançu everdi biricik kızını yabancı adama, daacı oduncuya – Vasili onunnan heptän lafını kesti.

Sançu taa biraz durdu, düşündü, sora çıktı harmana, saydı koyunnarı, inää su verdi, damdan taa yulaf getirdi, köpää ekmek verdi. Hayvannarlan o annaşardı taa islää, nekadar insannarlan. Onu-bunu yaparkan, Sançu esapalmadı, nicä gün geçti da tez avşamnadı. O savaşardı bulmaa kendinä iş – sade içeri girmemää. Birkaç kerä o sesetti komuşusuna, ama o, bezbelli, yoktu evdä.

– Bozbey! – çaardı o, açan ona göründü kimin sa gölgesi kapu önündä.

Sançu benzetti komuşusuna, ama ses yoktu. Tunuk şafk ba yanardı, ba sünärdi. Ay taa duumadı da karannık gecä aktarıldı doz-dolaya.

– Bozbey! Sänmisin? – sordu taa bir kerä Sançu, yavaş yaklaşıp aul içindeki gölgeyä. Kıpıp gözlerini bir-iki kerä, baktı – gölgä kaybeldi. "Göründü mü, osa naşi?" – kendi kendinä sölenärdi o.

Bir dä kär ardında işidildi aar adımnar, ama Sançu etiştirmedi dönmää da bakmaa kim o: hepsi kap-kara oldu, da o düştü erä. Sançu tutmardı aklında, neredä o, nezamandan: kendisinä geldiynän, çıktı, ani yatarmış o yabancı bir erdä. Kafasına sansın demirlän urmuşlar, bacakları heptän uyvaşmış. Sançusavaştı kalkmaa.

– Aydın mı? Nesoy adamnar – içerlär taa domuza dayka deyincä! – sordu ihtär bir ses.

Sançu bu sesi birdän tanıdı – Anika babu, ani yaşardı küün kenarında, ama hepsi haberleri en ilk o bilärdi.

– Bän içmedim! – sert dedi Sançu. – Kim beni buraya getirdi?

– Bän getirdim. Sän yuvarlanardın köşedä kör-kütük. Senin fufaykan bütünnä şaraba kokêr, – çeketti sölenmää babu, ama Sançu acıdan oflamaa başladı da o sustu. – Çok insan geçti da biri dä kaldırmadı seni, yardım etmedi. Sän taa çok çamur içindä yataceydın, eer bän seni kurtarmaydım.

– Bän kabaatlıyım, bän bunu bilerim! Ama bän halizdän içmedim, inanın. Kabaatlıyım, kabaatlıyım, – pişman olardı Sançu.

– Neredä kabaatın var be, Sançu? – gülümsedi babu. – Kabaatlıysın, ani içtin da yoktu kim seni evä mi taşısın? Osa sän düşünersin, ne aalem mi deyecek?

– Ne aalem deyecek hiç önemni diildir! Bän kabaatlıyım benim kızçaazımın önündä. Ölecäm da ölä da bilmeyecäm, nesoy yaşêêr Maniciim – kısmetli mi, var mı saalı?

– İi, hadi – şindi ölmeersin! – kesti babu.

Sançu avuçlarlan kapadı gözlerini da çeketti hınçkırmaa. Babu Anika başka bişey demedi, getirdi ona bir çölmek çay mi, kaynak su mu. O bakışlan gösterdi çölmää da Sançu yudum-yudum içti bu faydalı kaynatmayı. Ondan halizdän tez boşladı. Bir vakıttan sora Sançu uyukladı. Düşündä o gördü kızını uşaklarlan – onnar oturardılar sofrada da tatlı-tatlı iyärdilär taazä ekmek mürdäylän. Bu kokudan o uyandı da – babucuk kär çıkardıydı ekmää fırından da payedärdi pesmetleri. Açık borkancık mürdäylän peydalandı onun elindä.

– Al i da git evä! – sert dedi babu, hiç bakmayarak Sançuya.

– Allelem bän üfkelendirdim yabannarı, zerä onnar istämeerlär brakmaa beni raata.

– Sän taa islää düşün, kimi insannardan sän üfkelendirdin.

Sançu düşünmeli idi mürdeli ekmää, giidi fufaykasını, şükürledi babuyu da gitti evä. Güneş salt peydalanardı, açan o çıktı dışarı. Sançu kaçarak geldi evä, sansın korkardı, ani onu kimsä tutacek. Kapu açıktı, içerdä şafk yanardı, aaç hayvannar, duyup çorbacıyı, çekettilär baarmaa. Sançu bakındı, ama bişey meraklı osa yabancı bulmadı. Bir beş minuttan sora geler Bozbey taligaylan: o pek istemäzdi lafetmää da salt ellän seläm verdi komuşusuna.

– Sabaa hayır olsun! – dedi Sançu.

– Hayır olsun! – cuvap verdi Bozbey da hızlandı evä. – İkinci gün yoldayım – zor bu kerä panayırdan geldim. Uzak yol!

Sançu salladı kafasını (o taa acıyardı) da girdi içeri. Aar kaarlı bulutlar kapadılar bütün gökü. Üç gün kaar saurdardı, suuk lüzgär uluyardı, urup ayazlı pençerelerä. Zavallı insannar saklanardılar evlerdä, soba yanında. Ama Sançu bu saurgundan hiç korkmadı – o hep erken kalkardı, hayvannara su-em verärdi, paklardı kapu önünü kaardan. O umutlanardı, ani yabannar braktılar onu raada.

Ama birkaç gündän sora onun raadını heptän bozdular. Bim-biyaz kaar yastı

Mila KURUDİMOVA — Annatma

Canavar ay

örttü eri hem aaçları ilin tüülän gibi. Kaar yavaşıdı, da göktä peydalandı yalabık ay. Ansızdan gecä arasında bir çirkin ses geldi – canavar uluması. Sançu atladı erindän, alıp tüfeyni, kaçarak çıktı dışarı. O gördü birkaç gölgä ahırın yanında da iki kerä yukarı ateş etti. İşideldi köpek osa yaban hırlaması hem da kaçan insan adımnarın kaarda sesi. Sançu kaçtı harmana – ordan çayır aşırı daaya, ama ölä dä kimseyi tutup, yakalamadı. Ne yapsın – baktı-baktı biyaz kaar üstündä adımnara, ama onnar karıştılar derin daa içindä. Bu daaları Sançu islää bilmäzdi – onuştan döndü evinä dooru. Açan o yaklaştı çayıra, daayın kenarında, komuşusu Bozbey sesetti ona:

– Sän kimdän kaçêrsın, be Sançu–batü?

– Yabanıları istärdim tutmaa, – soluklandı Sançu. – Sän burada ne yapêrsın gecä arısında?

– Ey, benim da harmanım çıkêr bu çayıra. Bän ateş etmeyei işittin da çıktım bakmaa, ne oldu. Seninnän naşeysa olêr bu günnär...

Sançu salt salladı elini da, bişey demeyip, gitti evä. Yıkayıp suratını taazä kaarlan, o girdi içeri da yattı uyumaa – sade hızlı unutmaa bu korkulu olayı deyni. Ama saat üçtä-dörttä o ansızdan kalktı, sansın daptur geldi. O hızlandı tüfeynä, şafkı açmayıp, hızlı giindi da çıktı dışarı. Yavaşıcık geçip Bozbeyin yaz kufnesinä, angısının kapuları salt incä tellän baalıydılar, o girdi içeri, neredä tatlı uyaardı komuşusu.

– Sän sesettin bana, nezaman bän gidärdim çayırdan evä: sän benim ardımdaydın, – tüfään suuk kavalınnan diip Bozbeyin çıplak güüdesinä, seslän dedi Sançu.

Bozbey sa uyku semesi açtı gözlerini da annamayan bakardı üfkeli komuşusuna.

– Sän dedin, ani işittin patlamakları da kaçtın bakmaa ne oldu, – hep sölenärdi Sançu, biraz yımışayıp ama. – Bän çıktım aaramaa hırsızı yalnız, aykırladım çayırı da işitmedim, ani kimsä kaçsın benim ardıma. Ahırın yanında bän agördüm insan hem hayvan (ya köpek, ya yabanı) adımnarın izlerini. Bölä izleri senin aulunun içindä bän çok kerä gördüm, ama salt şindi esapladım – sendä köpek yok.

Sançu sansın kendi kendinä bu matematika daavasını açıklardı, ama onu taa çözmedi da cuvabı bilmäzdi:

– Nezaman sän beni çaardın – bän hızlandım evä, sän dä gidärdim daadan. O gün, açan kimsä ardından urdu kafama – bän tanıdım o gölgeyi – o sändin!

– Sän kaçêrsın gölgenin ardına. Sän kendin bir gölgä gibi olmuşun! – yavaş cuvap etti Bozbey. – Yakışêr mı giiniim?

Sançu kayıllı salladı kafasını. Bozbey kalktı, komuşunun tüfeeni bir tarafına itirdi da hızlı çeketti giinmää. Gölmeeni iliklärkän, o uzun-uzun baktı Sançuya.

– Kabul ederim, ani burada bän yannış yaptım. Ahmakım! Ama sän bana borçluysun – nasıl da olsa, bän seni öldürmedim, – gülümseyeräk dedi Bozbey.

– Neçin?

– Babu Anika...

– Babu Anika da mı bu işä karıştı? – şaştı Sançu. – O dedi, ani buldu beni köşedä çamur içindä.

– Da kurtardı mı seni? – sordu komuşusu. – Babu Anika, kızlıında – Bozbey, mamunun lelüsu. Bän getirdim seni ona, bän döktüm şarap fufaykana, bän hepsini bunu düşündüm, babu Anika da kendindän bişey taa ekledi.

– Bu sändin mi? Kim koyunnarımı taşıdı ozaman? Sän kabaatlıysın mı? – üfkelendi Sançu, genä kaldırıp tüfeyini.

– Bu diil dooru! Senin ilk şüpelenmän taa dooruydu – yabannar idilär koyunnarını. Sän islää düşünärdin, ama çok işleri esap almadın. Sançu, sän yaşêêrsın bu küüdä irmi beş yıl da hiç bilmeersin ne adetleri, ne insannarın inançlarını. Sän geldin kasabadan bu erlerä, ama bu vakıdın içindä istämedin bilmää bizi, sän "bizim kişimiz" olmadın. Eerliim düşünäydin kimsey için sendän kaarä – sän bileceydin çok meraklı işlär bu küü hem küüyün insannarı için. Te sana bir örnek: "bozbey", benim laabım, çeviriler "yabanı" yada "canavar" eski gagauzçadan. Da taa evelki zamannardan bizim dedelerimiz evcilleştirärdilär yabannarı onnar bizim koyunnarı imesinnär hem korusunnar deyni. Bendä şindi da var bir sadık dişi yabanı beş koca yavrusunnan.

– Da sän düşündün, ani senin yaban yavrucukların taa paalı mı? – sert sordu Sançu.

– Bu da diil dooru. Bän düşündüm, ani sän artık kendi ölünü kazandın. Ama sora bän bundan vazgeçtim.

– Neçin?

– Hep o – baba Anika.

Sançu bişeyi annamazdı hem annamayıp bakardı Bozbeyä.

– O söledi bana, ani senin ilk lafın, açan sän geldin kendinä – Matronaydı, senin kızının adı. Sän pişman olardın, ani bişey bilmeersin onun yaşaması hem kaderi için. Da bän esapladım, ani sän taa lääzım yaşayasın da biläsin, nicä senin kızın yaşêêr, nereyä o düştü.

– Kızımı neçin buraya katêrsın?

– Sän ondan kurtuldun, sän onu may sattın! Düşünmeyip, ne onu bekleer o yabancı erlerdä, sormadın, ne o kendisi isteer, – sıkıp dişlerini üfkelendi o.

Bozbey oturardı döşään kenarında, elleri titirärdilär. Kandilcik hep yanardı da sade şindi Sançu esap aldı, ani komşusu bim-biyaz olmuş kart dädu gibi: bir kara saç da kalmamış kafasında.

– Bän onu sevärdim, o da – beni, – tam gözünün dibinä bakarak, söledi Bozbey. – O büüdü benim gözlerimdä, benim ellerimdä. Bän onbir yaşındaydım, açan o duudu. Ama bän hepsini tutêrım aklımda.

– Dur, Mariya kendi kayıl oldu gelin olmaa, – kesti Sançu.

– Kim ona sordu? Sän ona sordun mu ne o isteer? O korkardı sendän! Korkardı sana geeri sölemää, seni gücendirmää. Karını gömdüynän, sän, kendi kahırdan kaarä, hiç kimseyi görmäzdin.

Bozbey biraz soluunu çekti da ekledi:

– Ama benim dä kabaatım var. Bän etiştirmedim onu kurtarmaa – korumadım onu. Bän yoktum ozaman küüdä – armatadaydım. Ama nicä sän üç günün içindä onu everdin da verdin onu bir yabancı adama – bän şaşêrım?! Nekadar para hem varlık o sana adadı Matronayı, biricik kızını, veräsin deyni?

– Prost et – bunu bän bilmäzdim...

– Bän Matronayı sana bu yaşamamda prost edämeyecäm! Nicä kıydın onu da, beni dä! O seni prost edecek – sän onun bobaysın. Ama benim kabaatım benimnän bütün yaşamaya kalacek, – acıylan sonuca geldi Bozbey. – On gün geeri bän kiyadı gördüm aulda: o düştü benim hem senin tokaltarın arasına da bän onu kaldırdım. Poştacı bakmadı, nereyä attı kiyadı, osa lüzgär mi kooladı onu benim auluma. İlktän istärdim sana vermää o kiyadı, ama gördüynän Mariyanın yazısını, bän dayanamadın da okudum onu. Matronacıım yazardı, ani yaşamak yabancı erdä pek zormuş da o ölmää kayılmış, sade yaşamamaa o adamnan. Benim kanım kaynadı senin esapsızlıına da, o iirinç adamaya, kimä sän biricik kızını verdin. Te ozaman düşündüm seni biraz korkutmaa – dooru söleerim, inan. Fikirimä görä makarki öldürmää – öldürmeceydim (Allaa korusun bu günähtan!), ama islää korkudaceydım.

– Neçin yabannar ozaman? Gelciydin da urcıydın beni uyaarkan – kilit bendä yok, sän bilersin.

– Bän gördüm nicä sän bilärdin bıçakları "Canavar yortularında". Açan yok saygı adetlerimizä hem varlıımıza, nicä da karılara – orada temel yıkılêr.

İkisi dä sustular. Derin soluyup, Bozbey kalktı da yaklaştı dooru tüfää, angısını Sançu taa tutardı elindä – yakından ursun onu.

– Bän istämeerim seni öldürmää. Matrona beni prost etmeyecek, – yavaş dedi Sançu, ama titireyän parmaklar ansızdan bastılar tetää.

Sessizlik. Sündü ateş kandilciktä, sansın lüzgär dä sokakta sesirgendi gecenin arasında atışa. Sançunun dudakları morarmışlar, hiç bir laf ta çıkmazdı. Ama bir vakıttan sora ona etişti komuşunun sesi:

– Te, şindi bacayı lääzım olacek düzmää. Yaz diildir! Sän ölä avcı – nicä bän horu oyuncusu! – toz-duman olan içindän baardı Bozbey.

Sançu raatça soluyardı.

Kim biler, nekadar taa onnar ölä lafettilär, ama sabaa karşı – gün duumasında Sançu koştu komuşunun beygirlerini da gitti Matronayı dolaşmaa. İnsan söleer, ani yabannarı o çayırda taa çok kerä gördülär, ama o vakıttan onnar hiç kimseyä zarar yapmadılar...

Ama şindi da "Canavar yortularında" kesän-dikän işleri yapmaa diil lääzım. Taa islää canavarı kannan çaarmamaa! Canavarı, nicä bu yortunun simvolunu, var nicä islää uura çevirmää – onuştan Kıran ayın başlantısında, ilk kaarlan, ballı pita yapêrlar.

– Kär nicä sän mi büün yaptın? – sordu unukası.

– Ölä, tatlı papucuum!

– Kaç ballı pita iyiim beni yabannar imesinnär deyni, mali?

Babucuk gülümsedi da kucak aldı unukasını:

– Bän yapacam hepsinä kalsın – sana da, yabannara da. Hadi, geç oldu – şindi uyumaa, zerä yabannar gecä arasında pita almaa geleceklär.

Çiçek ayı, 2017

A. DOLJNENKOnun Valkaneş teoretik liţeyinä – 70 yıl!

2017 yıl – sentäbrinin biri. Artık 70-nci kerä bizim A. DOLJNENKO adına Valkaneş teoretik liţeyi (eskţ orta şkola №1) açtı kapularını kendi eni küçücük insannarına – üürenicilerä. Bu mu diil sevinmelik, kısmet, yaşamak!? 70 yılın içindä şkolanın kapuları herzaman açık üüretmää, annaştırmaa, nasaat vermää, dostlaştırmaa. Deyincä lafı «şkola», asoţiyaţiya olur olsun birtakım laflan "yaşamak". Haliz burada biz üüreneriz olmaa namuzlu, dooru, cana yakın. Burada hepsicii seftä: ilk urok, ilk sevda, ilk üstelemäk, ilk gücenmäk. Biz olêrız, sansın, birleşeriz şkolaylan. O verer bizä kanat, da üüreder uçmaa. Sade lääzım becerelim dooru uçmaa. Kär şkola – o ilk adım büük yaşamaya.

Şkolanın duvarlarından çıktı binnän üürenici, birkaç evlat boyu üüredicilerin izmeti bu şkolada kaldı. Biz genä hem genä getireriz aklımıza o yılları: çirkin, tragediyalı 40-ncıları; dalgalı 50-60-cıları; romantikalı 70-ncileri; soţializmalı 80-ncileri; perestroykalı 90-ncıları. Da te şindi XXI-ci asir. Ama nedän hepsi çekedärdi?

1946 yılda, Valkaneş koloniyasının Kahul-Prut dolayında, angısı büün dä Gagarin sokaanda bulunêr, Büük Panayiya (Успение Пресвятой Богородицы) klisesinin prihodununn yapısında, açıldı şkola. Ama dokumentlär giderlär 1947-ci yıllan.

1946-1947-ci yıllar – gagauz halkına zor, çirkin yıllar. Ama bu çirkinniktä var bir şafkçaaz – o şkolanın açılması. Devlet düşüner uşaklar için, onun gelecää için. 1947 yılda açılêr 14 klas odası 250 üüreniciyä. Odalar sobaylan yısınêrlar. Yardımcı olêr analar-bobalar, küüdeki insannar, angıları getirerlär yakacak, ki uşaklar üürensin sıcakta. Valkaneş raysovetin toplumu geler karara, ki şkola yanında açılsın 40-50 uşak için internat. Orada olsun kufnä, kantina hem 2 dinnenmäk yatmak odası: 1– kızlar için, 1– çocuklar için. Şkolada işleer 14 üüredici hem ilk direktor olêr Vasiliy İvanoviç ŢARAN (1947 – 46 yıllarda). Sora direktor olêrlar: Mariya Kirilovna PENZOVA (1949-1951), Dmitriy M. YANİKOV (1951-1952), A.G. PLÜŞNİNA (1952-1955), Aksentiy Afanasyeviç DOLJNENKO (1955-1976), Stelyan Fedoroviç GOLOVATENKO (1976-1978), Stepan Nikolaeviç VEŢU (1978-1979), İvan Nikolaeviç İVANOGLU (1979-1990), İliya Dmitrieviç VOLKOV (1990-1992), Muza Vitalyevna HRÖKİNA (1992-1997), Lidiya Dmitrievna ŢESAR (1997-2002), Vera İvanovna TİMOFEEVA (2002-2012), Larisa Konstantinovna DOZBEY (2012-şindiyadan).

Yıl yıldan üürenicilerin sayısı diişärdi: 1947 yılda üürenärdi 250 yakın üürenici, 1950-1951–559, 1963-1964 – 1372, 1991-1992 – 1300, 1999-2000 – 1058, 2009-2010 – 798, 2016-2017 – 893. Bu yılların içindä şkola büüyärdi, kaavileşärdi. 2000-ci yıllarda üüredicilik sferasında başladı diişilmeklär – optimizaţiya reforması. 2002-nci yılda bizim şkola kendi içinä topladı aldı taa 2 şkolayı – Valkaneşin №2 hem №5 bütün olmayan orta şkolalarını. 2012-nci yılda liţeyimiz birleşti Valkaneş İ. İVANOGLU adına liţeylän. 2013-ci yıldan beeri o başladı taşımaa direktorların birisinin adını, angısı bütün yaşamasını, kuvedini verdi, ki şkolanın adı ötsün diil sade Moldovada, ama da sınırlar aşırı – o Aksentiy Afanasyeviç DOLJNENKO. Bu şkolaya o verdi ömür yaşamasının 40 yılını (21 yıl işledi direktor, 10 yıl – zavuç).

Büünkü gündä liţeyimizdä 68 üüredici 814 üüreniciyi üürederlär. Bakmayarak ona, ani şkolanın statusu diişti (oldu liţey), o herzaman vardı, var hem kalacek Valkaneştä şkola №1. Onun kapularından çıktılar bilim adamnarı, doktorlar, kosmonavtlar, askerlär, üüredicilär, ekonomistlär, resimcilär. Onnarın arasında:

– Leonid Sergeeviç PAVLENKO, (şkolayı 1965 yılda başardı) – büünkü gündä yaşêêr hem çalışêr Moskovda "Submikron" bilim-aaraştırma institunda baş direktorun yardımcısı. Şkolanın herzamankı sponsuru. En islä üürenicilärin üürenmäk yılın sonunda kabledilän diplomnarın hem para premiyaların yardımcısı bu adam olêr;

– Aksentiy Aksentyeviç DOLJNENKO (direktorun oolu) – doktor-urolog, yaşêêr hem çalışêêr Kişinövdaü

– Valeriy Afanasiyeviç MİTİŞ (şkolayı 1976 yılda başardı) – Allahtan hirurg. Moskvada, dünnä uurunda uşak doktorunnan profesor Leonid Mihayloviç ROŞALlän birliktä çalışêr. Valeriy Afanasiyeviç çok yardım eder Valkaneşlilerä, kimin uşakları hastalanêr aar hastalıklan hem sırasız bulêr onnara er bolnitada, erleştirer, parasız ilaçlêêr;

– Vladimir BODUR (şkolayı 1971 yılda başardı) – doktor- urolog, yaşêêr hem çalışêr k. Dubasar kasabasında. 10 bin operaţiyadan zeedä yaptı;

– Vladimir RUDENKO (şkolayı 1971 yılda başardı) deniz altı gemici, II-ci gradta kapitan, yaşêêr Rusiyanın Noginsk kasabasında. Her yılın geler Valkaneşä, unutmêêr duuma erini, şkolasınıü

– Fazlı Pötr İvanoviç FAZLI, Gagauziyanın anılmış resimcisi, angısının sergileri bütün dünnedä biliner. Büünkü gündä çalışêr kendi kasabasında, terbieder uşaklarda sevda incäzanaatçılaa, gözellää, resimcilik okulun direktoru;

– Valeriy VERBANOV (şkolayı 1971 yılda başardı) polkovnik, yaşêêr Rusiyanın Kursk kasabasında;

– Vladimir SOSEVİÇ (şkolayı 1971 yılda başardı) artelirist, yaşêêr Ukraynanın Dnepropetrovsk kasabasında;

– Tatyana BATİŞEVA (şkolayı 1981 yılda başardı) – ekonomist, Valkaneş dolayında devlet kaznası başıydı;

– Boris EGOROV (şkolayı 1983 yılda başardı) – kosmonavt, Rusiyanın Baykonur kosmodromunda çalışêr;

– Dudnik Kornel DUDNİK (şkolayı 1997 yılda başardı) – Moldova Parlamentin deputatı.

Şkola – o bir gemi, angısı üzer bilgi denizindä dä götürer onu görgülü üüredicilär. Onnar büünnän büün çalışêrlar kendi şkolasında. Nezamansa şkola verdi onnara kolaylık seçmää bu zor, ama pek lääzımnı zanaatı – olmaa üüredici. O üüredicilerin arasında var:

– (Buzuyan) Svetlana Pavlovna GAYDUKEVİÇ (Buzuyan) (şkolayı 1971 yılda başardı) – matematik dersindä üüredici, "Gagauziyanın şannı üüredicisi";

– Tamara Nikolaevna KARPOVA (şkolayı 1971 yılda başardı) – muzikada üüredici;

– Lüdmila Dimitrievna BORDEY (şkolayı 1971 yılda başardı 8 klas) – küçük klaslarında üüredici, "Gagauziyanın şannı üüredicisi";

Büün da liŢey olur neylän hem kiminnän hodullansın. O zengin kendi adetlerinnän, angılarını koruyêr, zenginneder. Üüredicilär pay alêrlar bilim-praktik konfereniiyalarda (P. D. ONUFREY – ödül saabisi, V. P. TRANDAFİR – II-ci er, N. V. YALANCI – I-ci er).), "Yılın üüredicisi" konkurslarında (S.N. PUGAÇUK – ödül saabisi, A. G. KOJUHAR – ödül saabisi, S.K. BESPEÇNAYA –II-ci er, iki yıl sıravardı).

Üürenicilär priz erleri alêrlar konkurslarda «Мои соотечественники в Первой Мировой Войне» (T. DRAGNEVA, A. GERMEK). Bu konkursta maasuz ödül peet için "Mamuya kiyat" aldı A. GERMEK.

2017-nci yılda "Rusiyanın istoriyası XIII Halkarası konkursu"nda 12-ci klastan üürenici İrina ONUFREY, Moldova üürenicilerin arasında III-cü eri aldı.

Respublika hem dolay olimpiadalarında:

Respublika olimpiadasında I-ci er romun dilindä – Olga KAMİNSKİ (2016 yıl, üüredici – N.N. KARAŞTEFAN), III-cü, IV-cü er gagauz dilindä – Olga ÇERNEVE (2015 yıl) Tatyana DRAGNEVA (I-ci er – dolay olimpiadası, 2016 yıl, Sveta KŞRÇU (2017 yıl), üüredicileri – D.P. ONOFREY.

Pay alêrlar total diktantta rus hem gagauz dilindä. Notaya "5" rus dilindä yazdı üürenici Sandi TOPAL (2017 yıl, üüredici – O.V. TASMALI), gagauz dilindä – Dariya TOPAL (üüredici – N.P. KEMENÇECİ).

Bölä gündä yok nicä getirmemää aklımıza veteran üüredicileri, angıları en paalı, en aydınnıklı yıllarını verdilär şkolaya. Onnarın arasında Hristofor Stepanoviç JELÄZKOV (geografiyada üüredici, artık raametli oldu), angısı bütün dünneyä bildirdiydi bizim şkolayı, götürärdi sekţiyayı "Sport turizması" da üürenicilärlän bütün Sovet Birliini aktardı. Başka veteran üüredicilerimiz:

L. V. Morozova, D. N. Bordey, L. K. Şabunina, V. N. Rezeşu, N. A. Svijevskaya, A. P. Mavradiy, R. V. Kovalöva, S. T. Zozulä, L. İ. Bodleva, A. İ. Çerkez, A. A. Popoviç, A. P. Kodjebaş, E. N. Karpinskaya, G. D. Uzunov, V. D. Uzunova, V. İ. Timofeeva, V. D. Olifeenko, V. T. Yaneva, O. S. Toporaş, A. S. Kırkelan, V. A. Boyçenko, V. İ. Karamilä, L. F. Prokopenkova, N. N. Karaştefan, L. İ. Kurtänu, L. M. Kreţu, N. M. Tufar, N. B. Milütina, V. P. Selemet, M. İ. İvanoglo, M. V. Hrökina, S. N. Veţu, L.P Veţu.

Şkolamız –ikinci evimiz, nereyi biz her sabaa alatlêêrız. Da bu 70-ci yıldönümü yılında isteerim dilemää bizim kolektivä saalık, uygunnuk, annaşmak, raatlık, yaratıcılık hem yaşamak başarılarını, biri-birimizä olalım dayak. Gözlerimiz herzaman şılasın kısmettän, sevinmeliktän. Şkola, biz seni severiz! Uzun ömür sana taa çok, çok yıllara!

Dora Panteleevna ONOFREY,
A. DOLJNENKOnun adına
Valkaneş teoretik liţeyin Gagauz
dilindä hem literaturasında
üürediciykası

Türk dünnäsı Milli bibliotekalar Antalyada Asoţiaţiya kurdular

Canavar ayın 30-dan Kasım ayın 2-dan Türkiyenin Antalya kasabasında Türk dünnäsı Milli bibliotekalar Asoţiaţiyasının kurmasınnan ilgili toplantı oldu, angısı geçti TÜRKSOY hem TİKA kuruluşların yardımınnan.

Toplantıda pay aldılar 12 devlettän (*Azerbaycan, Başkurdistan (Rusiya Federaţiyası), Bosniya hem Greţogovina, Gagauziya (Moldova), Kırgızistan, Kosova, Makedoniya, Mongoliya, Poyraz Kıbrız (KKTC), Saha Yakutiya (RF), Tataristan (RF), Türkiye*) Milli bibliotekaların temsilcileri.

Toplantıya katılannarın önündä kutlama hem selemnama sözünnän nasaat etti Türkiye Respublikasını Kultura Ministrusunun yardımcısı Ömer ARISOY.

Bu toplantıda pay alan Gagauziya kultura hem turizma Upravleniyanın bibliotekalar bölümünün başı Evgeniya Georgievna LÜLENOVA annattı Gagauziya bibliotekaların işlemesi için hem baaşladı Türkişye milli bibliotekasına kimi gagauz yazıcıların kiyatlarını.

Toplantının sonunda kabledildi "Türk dünnäsı Milli bibliotekaların Asoţiaţiyası" kurulmasınnan ilgili dokumentlar hem annaşıldı, ani bu Asoţiaţiyanın baş ofisi Ankarada olacek.

Çadır kasabasında II-ci "Havezlilerin dünnäsı" zanaatlar Festivali

Kasımın 25-dä Çadır kasabasında geçti II-ci "Havezlilerin dünnäsı" zanaatlar Festivali, angısını, Gagauziya kultura hem turizma Baş upravleniyasının kanadı altında, hazırladı Gagauziyanın Halk Ustaları Birlii.

Nicä bildirdi Gagauziyanın Halk Ustaları Birliin başı Nikolay KROİTOR "Festivalin uuru – el ustalıklını genişletmäk hem o ustalı gençlerä devirmäk".

Bu yıl festivaldä pay aldılar Gagauziyadan hem Moldovadan 48 halk ustası. Onnar sergiledilär hem satılaa çıkardılar kendi ellerinnän yapılan malları, başlayıp oymalı taftalardan da başarıp kilimnärlän. Sergidä vardı nicä

bulmaa gagauz milli rubalarına giimni kuklaları, ottan resimneri, yularcı mallarını, toprak çölmek hem işlenmiş deri, türlü tantelilär, peşkirlär hem başka pek gözäl işleri.

Festival başarıldı gagauz milli rubaların gösterisinnän hem meydanda kısa bir konţertlan.

"Otur, lafedelim" – teklif eder poetesa Alöna ERGOGLU

Kasımın 28-dä Pötr DRAGANOVun adına Komrat Regional bibliotekasında oldu prezentaţiya gagauzka poetesanın Alöna ERGOGLUnun eni çıkan "Otur, lafedelim" adlı kiyadına, angısında toplu avtorun gagauzça hem rusça peetleri hem da bir annatması.

Nicä açıkladı avtor, kiyadın tirajı 800 taanä. Bunnarın 300-zü için para İspolkomdan (*oku Gagauyziya halkından*) verildi. Kalan kiyatlar poetesanın kendi kolaylıklarınnan tiparlandı. Avtorun umudu var bu kiyadı tezdä Gagauziyanın bibliotekalarına etişecek. *Foto: gagauzmedia.md*

Onun elleri ateşlän altın keser

Tomayın "kartofi" (S. Lazo) sokaandan Dimitri KELEŞ 36 yıl savrşçik işledi. Bu yılların içindä, kendi ana işindän kaarä, sadä nelär yapmadı – tokat ta, tokatçık ta, gratiya da, pınar aazlarını da, täska iskeletlerini da.

Bu sırayı var nicä taa çok uzatmaa. Ama bir iş önemni – bay Dimitri işinnän, ustalınnan adını korudu da hepsi insannar onun için da sadä islää laflar söleerlär. O lafların özü da bölä – elleri ateşlän altın keserlär.

Bunu biz da gördük, açan Canabisi hiç bakmadaan, var nicä demää yumulu gözlän, kullanardı svarkayı. Bravo!

Kasım günündä anmaktan fayda hem saygı var

Bu patretleri yaptık bu yıl yazın çeketmesindä Kongazın bir tırlasında. Tırlalar hem koyunnar şindi aazaldı, ama genä da var, zerä gagauzların çoyunda koyun tutmaa – bu ayakta kalmak sayılêr. Sıcak olduu için, şindi bu insannar da, hayvannar da taa kırda bulunêrlar, ama genä da Kasım yortusunda onnarı anmaktan fayda hem saygı var.

PATRETLERDÄ: *(saa petrttän sola)* **baş çoban – Gavril Borisoviç PAÇİ, çobannar – Gavril Vasilyeviç TASMASIZ, Nikolay İlyiç DUŞKOV, Stepan Georgieviç GAYDARCI hem Viktor Petoviç KÜRKÇÜ.**

"ANA SÖZÜ" Gagauz dilindä gazeta
Çıkêr 14.08.1988 beeri

Kurucu "ANA SÖZÜ" S.R.L.
Sertifikat No. 1003600086420

Todur ZANET
Baş redaktor

İndeksi - PM – 21358

Gazeta "Universul" basım evindä basılêr
Tiraj – 3020 ekz. Sımarlamak No: 3496

YAZIŞMA ADRESİMİZ:
RM – 2028, Moldova, Kişinêu,
c/p Nr. 1025. Tel/fax: 022 28-18-04
e-mail: todur.zanet@gmail.com
zanet@anasozu.com